

Mürsəl İrəvanlı,
Yazıçı-publisist,
M. Qorki adına
Beynəlxalq
mükafat laureatı
Gəncə şəhəri

Mən ki, qoymamışam dünyadan hələ,
Zirvəyə doğrurdu yolunun yönü.
Yatsam, oyanmağım müşkül məsələ,
Yatmağa qoymayın, siz Allah məni.

Bu düzdə, çəməndə gözüm var hələ,
Qolumda, dizimdə dözümlü var hələ,
Əlim uzalıdır tər qönçə gülə, –
Yatmağa qoymayın, siz Allah məni.

(“Yatmağa qoymayın,
siz Allah məni”)

Bu sətirlərin müəllifi Azərbaycan ədəbiyyatının yaşlı nümayəndələrindən biri Soltan Abbasdır. Bu insan, Vətənin şair oğlu kimdir?

Soltan İsrəfil oğlu Abbasov (Soltan Abbas) – 1933-cü il yanvarın 7-də Neftçala bölgəsinin Balıcalı kəndində dünyaya göz açıb. Başqaları kimi o da məktəbə gedib. Orta təhsilini başa vurub, neft səltnəti Bakıya üz tutub. Burada pedaqoji məktəbin tələbələrini sırasına daxil olub. Ədəbiyyata həvəsi elə o zamandan pərvazlanıb, qol-qanad açmışdı. Tez-tez Sabir adına kitabxanada keçirilən ədəbi-bədii məclislərdə iştirak edər, Azərbaycanın söz sahibləri, dövrünün istedadlı şair və yazıçılarının oxunan əsərlərinə diqqət kəsilər, heyranlığını gizlətməzdi. Günün birində məclisdə iştirak edən Osman Sarıvəlli gənc Soltana yaxınlaşaraq soruşmuşdu: - Cavan oğlan, siz niyə bir şey oxumursunuz? Bura əliboş gəlmək olmaz. Mütləq şair, hekayə lazımdır... Bəlkə utanırsan? Yox, belə yaramaz. Cəsarətli olmaq lazımdır. Əgər bir şey yazmışansa, ver əvvəlcə baxaq, sonra da tribundan oxuyarsan, bəyənsələr çap elətdirərik. Muğanın adı bir kəndindən bu böyük axına düşmüş Soltan Osman müəllimə nə cavab verəcəyindən çətinlik çəkə-çəkə qoltuq cibindən bir vərəq çıxarıb utana-utana ona tərəf uzatdı. Osman müəllim şeiri oxudu və heç nə demədən qatlayıb cibinə qoydu.

Bir neçə gündən sonra “Səs salmayın” adlı şeir “Ulduz” jurnalında çap olundu. Beləliklə də Soltan Abbas poeziya aləmində öz çıxırını, yolunu açdı. Şeirləri müntəzəm olaraq dövrü mətbuata yol tapdı.

Pedaqoji məktəbi bitirib öz rayonuna təyinat alan şair, müəllim kimi fəaliyyətə başlamış, bir müddətdən sonra Gəncə Dövlət Universitetinin tələbəsi olmuşdur. Dil-ədəbiyyat fakültəsinin məzunu kimi 33 il fasiləsiz olaraq Neftçala və Salyan rayonlarında müəllimlik etmiş, daha sonra Salyan rayonunda çıxan “Qələbə” rayon qəzetində şöbə müdiri işləmiş, həmin nəşrin nəzdində “Kürün töhfəsi” ədəbi məclisini yaratmış beş ildən artıq onun rəhbəri olmuşdur. 1975-ci ildən başlayaraq Neftçalada işiq üzü görün “Gündoğan” rayon qəzetinin nəzdində

“Xəzər nəğmələri” ədəbi birliyi təşkil etmişdir. Bu birlikdə neçə-neçə istedad üzə çıxmış, pərvazlanmışlar.

Soltan Abbas bir müəllim, vətəndaş ömrü yaşasa da, bu ömürdə şair sözü müəllim öyüdü ilə vəhdət təşkil etmişdir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının korifeylərindən biri xalq yazıçısı Mirzə İbrahimov ədəbiyyat aləminə inamla qədəm qoyan və bu yolda hər cür cəfakəşlik nümayiş elətdirən şair və nasirlərə

rik fəlsəfi mühakimənin ifadəsi olan şeirlər daha çox cəlb edir və müasir şeir formaca da, məzmunca da səliqəli olmalı, öz oxucusuna yüksək estetik zövq tərbiyə etməklə yanaşı, onu böyük ideallar naminə geniş fəaliyyətə səfərbər etməlidir.

Yazılan hər hansı bir şeir konkret fikrin müəyyən hissə və həyəcanın ifadəsi kimi səslənməli, sanballı fikirlər, ümdə mətləblər çox sadə və təbii şəkildə oxucunun mühakiməsinə verilməlidir.

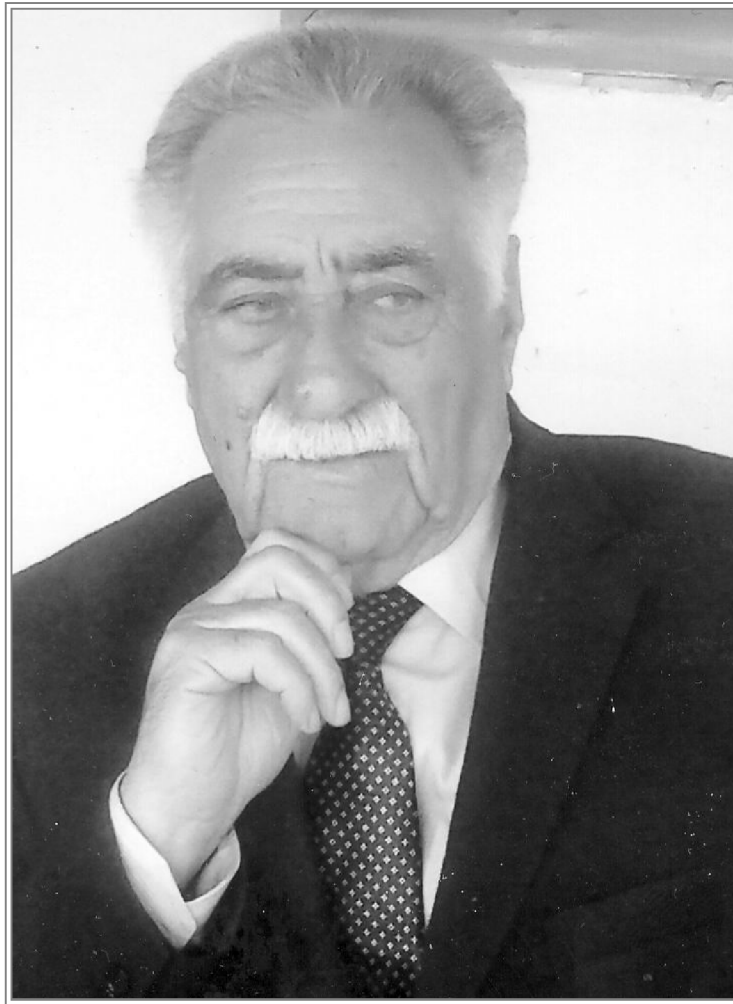
Qələminə belə olduğum, iyirmidən çox kitabın, yüzlərlə oçerk və məqalənin müəllifi, Muğanın ağsaqqalı, əzabkeş, istedadlı şair dostumuz Soltan Abba-

səlis və dəqiqdir. Şairin əsərlərində bir çox klassik və dövrün istedadlı qələm sahiblərinin əsl poetik təfəkkür nümunəsi ola bilən lirikası hiss olunur. Soltan Abbas lirikasına küll halında nəzər salarkən inamla deyə bilərik ki, onun şeirlərində zahirə effekt, ritorik pafos öz yerini təbiilik və konkretliklə bərabər fəlsəfi dərinliyə verməkdədir.

Şair ilə oxucunun qarşılıqlı ünsiyyəti çox vacib və əsas şərtlərdən biridir. Bunun üçün şair öz fikir və hisslərinə öz oxucusunu “yoldaş etməyi” bacarmalıdır. Başqa sözlə deyilsə, oxucu sənətkar ürəyinin hərarətinə isinməlidir. Daha mükəmməl ifadə olu-

Soltan Abbas - 87

“Yatmağa qoymayın, siz Allah məni”

düzgün istiqamət verilməsinə, mütəmadi olaraq həssaslıqla yanaşılmasına çalışmağı məsləhət görmüş və öz fəlsəfi fikrini belə ifadə etmişdir: “...Gözəl mündərcə, böyük fəlsəfi fikir, mütərəqqi ideal o zaman bədii əsərdə özünün tam ifadəsini tapır ki, bu əsər nəticə etibarilə yüksək bədii keyfiyyətlərə malik olsun, onun bədii formasının bütün ünsürləri zövqlə işlənsin. Bədii sözə ögey münasibət, laqeydlik göstərənələr, zövqü və estetik duyğuları kafi səviyyədə olanlar nə qədər böyük mövzulardan yapışsalar da, ortaya yaxşı bir şey çıxara bilməzlər, ancaq və ancaq mövzunu çeynəyib əhəmiyyətdən salarlar”.

Doğru sözün, fikrin alternativ yoxdur. Həqiqət budur ki, orjinallıqdan, səmimiyyətdən, bədiiyyətdən uzaq şeirlər, oxucuda estetik zövq yaratmaq əvəzinə lazımsız qida məhsulu qəbul etmək təsəvvürü yaradır.

Məlum həqiqətdir ki, müasir oxucunu coşğun hissən, müd-

narsa, şair öz ömründən çox yaratdıqlarının ömrü haqqında düşünməyi qarşısına məqsəd qoymalıdır.

Mübaligəsiz qeyd etməliyik ki, Soltan Abbas öz oxucusu ilə “dil tapmağı”, ünsiyyət qurmağı çox yaxşı bacarır. Əgər belə olmasaydı onun qələminə məxsus iyirmi kitabı, indiyədək dövrü mətbuatda dərc olunan məzmunlu, orijinal məqalə və oçerkləri pərəstişkarları tərəfindən heç də rəğbətlə qarşılanmazdı. Öz yaradıcılığına yeni nəfəs, yeni həvəs gətirən Soltan müəllimin şeirinin axarına düşən oxucu onun ürək döyüntülərini, xalqına, el-obasına möhkəm, qırılmaz tellərlə bağlılığını, sonsuz məhəbbətini hər misradə, hər bəndədə hiss etməyə bilməz.

Soltan Abbasın ədəbi lirikası çox şaxəli olduqca zəngindir. Onun qoşmaları, rübailəri, qəzəlləri, gəraylıları, ithaf şeirlərinin mayası doğma torpağa, xalqına, ətrafda yaşayan hər bir insana sonsuz ehtiram və məhəbbətdən yığılmışdır. Qəzəllərin birində Soltan Abbas deyir:

Xalqım mənə inanır, ədəbət şairiyəm,
Məklil insanlara mən nifət şairiyəm.

Həyata göz açıncan xeyirahlıq görmüşəm,
Doğma elə, obaya sədəqət şairiyəm.

Vallah, düzü bilirməm, kimə nə qədər düşüb,
Paylaşmışam sevgimi, saxavət şairiyəm.

Bil, görəyəm həmişə qədirlil insanlara,
Qədir bilən yanında əmanət şairiyəm.

Tanınm bilir, a Soltan, el-oba da qoy bilsin,
Mən təcədən-dimağa məhəbbət şairiyəm...

Hər yaranan şeir mövcud cəmiyyətin mənəvi-psixoloji işinin bədii təzahürüdür, obyektiv varlığın şair qəlbindən keçən istəyidir, sənətkar qələmindən süzülüb gələn və varlığın özünə yenidən təsir etmək üçün yenidən varlığa, cəmiyyətə qaytarılan hisslərin şahididir, anlayışların ümumi məcmusudur.

Soltan Abbas şeirinin bu obyektiv tərəfi sözün əsl mənasında həlledicidir, şeirləridi, onu ərsəyə gətirən müəllif də oxucu tərəfindən yaxşı tanınır, rəğbətli

qarşılanır.

Məhz buna görə də poetik yaradıcılığın obyektiv tərəfi ilə vəhdətdə olan cəhətlərə şair qarşıdaşımız Soltan Abbas xüsusi diqqət yetirir və elə edir ki, qələmindən çıxan hər hansı bir lövhə dövr üçün tam obyektiv səslənə bilsin, oxucusunda nəzərə qarpan bədii hissləri oyatsın, xalqın böyük əksəriyyətinə qovuşmağa cəhd etsin. Təsədüfi deyil ki, Soltan Abbasın yaradıcılığı barədə Azərbaycan xalq şairləri Süleyman Rüstəm, Xəlil Rza Ulutürk, Məmməd Araz, Atif Zeynallı, Fikrət Sadiq, görkəmli ədəbiyyatşünas alimlər, yaradıcı ziyalılar – akademik Hacı İmamverdi Əbilov, professor Bağır Ulduz Bağirov, Akif Hüseynov, Şamil Salmanov, Abbas Abdulla, Allahverdi Eminov, Aydın Həsənov, Vidadi Bəşirov və başqaları yüksək fikirlər söyləmişlər.

Fərdi, orijinal və koloritli qələm sahibi kimi dillər əzbəri olan şair yaradıcılığında hiss olunduğu kimi, hələ də yeni ruhlu şeir sorayındadır:

İlhamımın əkin yeri ağ vərəq,
Qələm əli söz toxumu səpəndi.
Göyərəndə oxucudan al soraq,
Göyerməsə, onlar bilər nədəndi.

Ana yurdum onun əsas iş yeri,
Nə vaxt gələr, nə vaxt gedər bilinməz.
İş gününün yox tutumu, qədəri,
Ayaq izi bu həyatda bilinməz.

Yatıb əsrin yalmanına şığıyar,
Sürətləri sərhəd bilməz ilhamım.
Gəlmələrdən əlvan xalı toxuyar,
Ürəyimsiz dilə bilməz ilhamım.
(İlhamım)

Və yaxud:

Mənim şerim qızılıgtək ətirli,
Muğanımın torpağıtək duzludur.
Mənim şerim qızıl sünbül xətirli,
Yaz nəfəslə dərəlidir, duzludur.

Mənim şerim Kür suyundan nur alıb,
Qaranlığı öz atından salandı.
Xəzərimdə mayak kimi nurlanıb,
Fırtınadan, tufandan bac alandı.

Mənim şerim ilhamımın, səbrimin,
Cilov bilməz havasını çalandı.
Bu həyatda məndən sonra ömrümün,
Davamıtək yaşayandı, qalandı.
(Mənim şerim)

Sözsüz ki, öz dövrünün mütərəqqi meyhlərini ifadə edən şair, həmçinin geniş oxucu auditoriyasının dünyaya baxışını özünün əsərlərində əks etdirməyi bacarır. Vaxtilə böyük rus tənqidçisi V.T.Belinski demişdi: “Poeziya həyatın ifadəsi, daha mükəmməl deyilsə, lap həyatın özüdür”. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, M.Araz ədəbi mükafatı laureatı, Respublikanın Əməkdar müəllimi, Muğanın ağsaqqalı Soltan Abbas haqqında, onun yaradıcılığı barədə cild-cild əsər yazmaq olar.

Arzu edirik ki, müasir dünyamıza şair gözü ilə baxan, öz yeni yaradıcılığı və müdrik sənətkar sözü ilə bundan sonra da öz pərəstişkarlarını yeni-yeni əsərlərlə sevindirsin. Muğanın ağsaqqal şairinə, hamının sevimlisi Soltan müəllimə alovlu ürək, sönməz ilham arzulayırıq.